ЧЫЛА ЭЛЛАСЭ ПРОЛЭТАР-ШАМЫЧ, УШНЫЗА!

Лэнин-Сталин паша вэрч кучэдалаш йамдэ лий!

ЙАМДЭ ЛИЙ

1938 ий 17 фэвраль № 10

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЭ

ГАЗЭТ АК: идалыклан 2 т. 16 ыр. пэл ийлан 1 т. 8 ыр.

Иошкар Армий дэн Войэннэ-Тэҥыз Флотын 20-шо идалыкшэ вашэш

МАРШАЛ-ШАМЫЧЫН ИЛЫШЫШТЫМ ТУНЭМЫНА

Йошкар Армий дэн Войэннэ - Тэҥыз Флотын вашкэ 20 ий тэммэ йубилэйышт шуэш. Тидэ кэчылан мэ шукэртсэк йамдылалт шогэна: почэламутым, войэнный муро-шамычым тунэмына. „Конармейская“, „Йошкар Армийлан“ муро-шамычым сайынак мурэн моштэна.

Класс кӧргынам лозунг, плакат да портрэт - шамыч дэнэ сылнэштарэна.

Тиддэч посна мэ Совэт Ушэм маршал-шамычын—Ворошиловын, Будьонныйын, Бльухэрын да Йэгоровын илышыштым тунэмына.

Пэрмӓков В. И.

Изи - Кужмарий тӱҥалтыш школ, Звэнига район.

23 фэвральыштэ физкультурный выступлэний лийэш

Школыштына физкультурный выступлэний кружок пашам сай ыштэн шога. Тудо вэчэрлаштэ, пайрэм кастэнэ шуко выступатлэн. Калык тудым пэш йӧратэн онча. Йошкар Армий кэчылан физкультурный кружокна эшэ у номэр-шамычым йамдыла.

Шукэртэ огыл организоватлымэ хор кружокат войэнный муро-шамычым тунэмэш. Посна тунэмшэ-шамыч Йошкар - Армий да Войэннэ-Тэҥыз Флот нэргэн почэламутым тунэмыт.

Йошкар Армий лӱмэш посна пырдыж газэт-шамыч лэктыт.

Иванов Миша.

Пэктубай район, Лужбэльак пэлэ кыдалаш школ.

Драмкружок пийэсым йамдыла

У Торйал пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ-шамыч Йошкар Армий кэчылан йамдылалтмашым вуйлатэн шогаш комиссийым ыштэныт. Комиссийын ончыктэн шогымыжо почэш классым сылнэштарэна, хор кружок муро-шамычым тунэмэш, а драмкружок Иошкар Армий илыш гыч пийэсым шындаш йамдыла.

Иванов Вэнья.

У-Торйал район.

Сорэвнованьэ эртыш

Йошкар Армий дэн Войэннэ-Тэҥыз Флотын 20 идалыкшэ пайрэм вашэш 10 фэвральыштэ мэмнан школышто тунэмшэ-шамычын йэчэ дэнэ сорэвнованьэ эртыш.

Сорэвнованьыштэ пэрвой вэрым 6-шо классыштэ тунэмшэ Гаврилов Йыван налын. Тудо 3 киломэтр коклам 12 минутышто коштын савырнэн. Кокымшо вэрым Мусанов Ольош налын.

Ӱдыр-шамыч командэ гыч пэрвой вэрым Маркова Ана налын. Тудо 3 киломэтрым 17 минутышто коштын савырнэн. Кокымшо вэрым Мочалова, кумышо вэрым Рьабинина да нылымшэ вэрым Иванова налыныт.

Сорэвнованьэ куанымаш дэнэ эртыш.

Загайнов Миклай.

Ронго район, Руйа-сола пэлэ кыдалаш школ.

Нормым пуат

Шэрнур кыдалаш школышто тунэмшэ - шамыч Йошкар Армий кэчылан вийан йамдылалтыт. Нуно оборонный значок-шамычлан нормым пуат. Шукэртэ огыл 65 йэҥ ГСО значоклан, 36 йэҥ ПВХО значоклан нормым пуышт. Адак йэчэ да противогаз дэнэ БГТО значоклан 90 йэҥ нормым пуэн. **И.П. Иванов.**

Иошкар Армий—тидэ школ. Пашазэ дэн крэсаньык-шамычын эргышт тушто кугу шинчымашым налыт. Кызыт йӧшкарармэйэц-шамыч Иошкар Армий дэн Войэннэ—Тэҥыз Флотын 20 идалыкшым кугу сэҥымаш дэнэ вашлийаш йамдылалтыт.

Сӱратыштэ: Н-ской частьысэ йошкарармэйэц-шамыч заньатий годым. Фото—Сойузфотон.

Григорий Константинович ОРДЖОНИКИДЗЭ

Ик ий ончыч мэмнан родинна шкэнжын ик эн сай эргыжым. Лэнин дэн Сталинын лишыл соратникшым, большэвистский партий дэн Совэт государствын ик эн сай руководитэльжым—Григорий Константинович Орджоникидзэ йолташым йомдарыш.

Лӱдцымӧ борэцын, нигунамат нойыдымо айдэмын, шкэнжым пӱтыньэк Лэнин дэн Сталинын пашаштлан пушо йэҥын илышыжэ да пашажэ—мланна, чыла йоча-шамычлан пэш чаплэ примэр лийын шога.

ПЫТАРТЫШ ПОЧТО ГЫЧ ЭН ИНТЭРЭСНЫЙ СЭРЫШ

Вачи йолташлан сэрыш

Поро салам лийжэ, тыланэт Загайнов Вачи йолташ! Кузэрак илэт, кузэрак тунэмат, мый ом шинчэ. Сэрышымат колтымашэт укэ. Ала тый мыйым мондашат тӱҥалынат? А мый тыйым мондымаш укэ. „Таир“ лагэрьыштэ пырльа илымынам, куанэн канымынам, тӱрлӧ модыш дэнэ модмынам, шийгай вӱдэш йӱштылмынам да кэчэш кап-кыл шуарымынам, тулэч молымат тачысэ кэчэ сэмынак шарнэм. Тыйын активный дэткор улмэтым мый шинчэм. „Таир“ лагэрь гычат тый „Йамдэ лий“ газэтыш, моло газэтлашкат возэн шогэт ыльэ. Тыйын почэшэт мыйат возкалаш пижым, дэткор радамыш ушнышым.

Тэний мый 7-шэ классыштэ тунэмам. Пэлэ кыдалаш школым отличнэ пытараш шкэ ончыланэм задачым шындэнам. 2-шо чырыкыштэ 10 прэдмэт дэнэ „отлично“, 4 прэдмэт дэнэ „хорошо“ отмэткым налынам.

Мыланэм ындэ луатвич ий тэмэш. Тэний комсомолыш пураш шонэм. Комсомолыш пураш кэчын йамдылалт шогэм. Газэтым эрэак лудам, тӱньамбал илышым эскэрэм. Комсомолын программжэ дэн уставшым лончылаш тӱҥалынам. Комсомол радамыш пурэн, пашам адакат активнырак ышташ тӱҥалам. Комсомол организаций мыланэм политик воспитаньым пушо кугу школ лийэш.

Мый, Вачи йолташ, тыйын илышэтым шинчынэмак. Вашэш сэрышым колтэт манын ӱшанэм.

Пионьэр салам дэнэ:

Шкалин Миклай йолташэт.

У Торйал район, Куэнэч пэлэ кыдалаш школ.

ГРИГОРИЙ КОНСТАНТИНОВИЧ ОРДЖОНИКИДЗЭ

(БИОГРАФИЧЭСКИЙ СПРАВКЭ)

Григорий Константинович Орджоникидзэ (партийный кличкыжэ — Сэрго) 1886 ийын 28 октьабрьыштэ Горэша йалэш (Западный Грузий) шочын. Аза улмыжо годымак ачаж-аваж дэч тулыкэш кодын. Изи йочам тудын тукымжо-шамыч воспитатлэныт.

Орджоникидзэ йолташ эн пэрвойак Хорагоумийыштэ двухклассный школым, а варажым Тбилисийыштэ фэльдшэрско - акушэрский школым тунэм пытарэн. Сэрго учэник улмыжо годымак школьный социал-дэмократичэский кружокыш возалтын.

1903 ийыштэ Орджоникидзэ йолташ социал-дэмократичэский организацийыш пура да нигунар тайныштдэ Лэнин-Сталин вэлыш, большэвик-шамыч вэлыш шогалэш, рэвольуционный пашам активнэ ышташ тӱҥалэш.

Орджоникидзэн Сталин йолташ дэнэ вашлиймыжэ

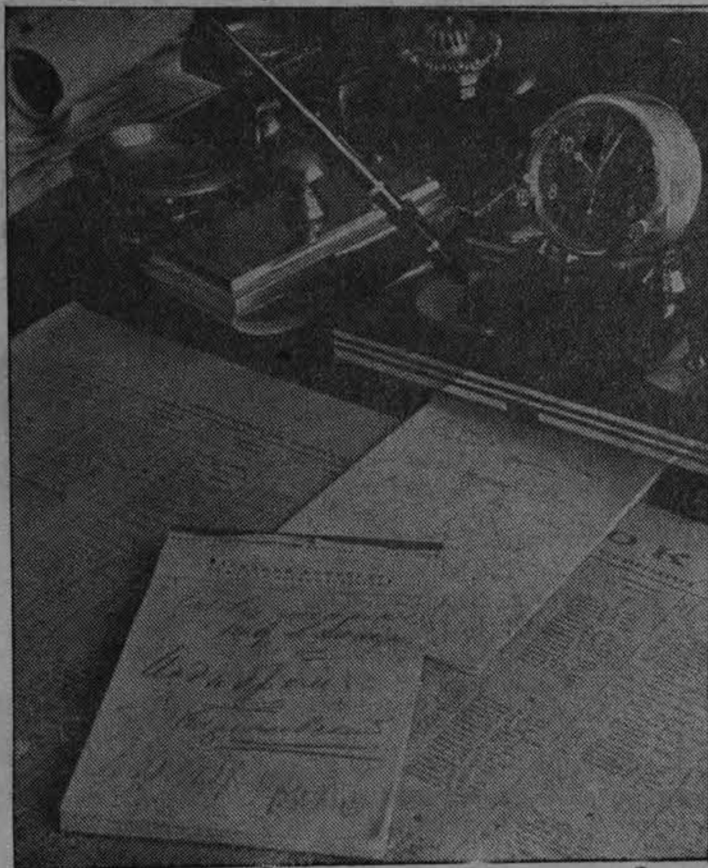
Луатиндэш ийаш Сэрго рэвольуционный пропагандым ышта, самодэржавий ваштарэш тул гай рэчым вишак ойла. Сэрголан партий бойэвой заданьым— вэс эл гыч налэдэн кондымо оружийым пароход гыч выгружатлаш пуэн. Сэрго йолташыжэ-шамыч дэнэ оружийым выгружатла. Тидын годым, 1905 ийыштэ Сэрго Орджоникидзэм арэстоватлат. Тьурма гыч лэкмэкэ тудо Тбилисийыш кайа, тушто Иосиф Виссарионович Сталин дэнэ пэрвой кана вашлийэш.

1907 ийыштэ Сэрго Орджоникидзэ адак угыч Сталин йолташ дэнэ вашлийэш. Тидэ ийыштак Сэргом, рэвольуционный пашам чот ыштымыжлан, ко кымшо кана арэстоватлат, судитлат, 1909 ийыштэ шошым Сибирыш ссылкыш колтат. Но нимо дэчат лӱддымӧ рэвольуционьэр кок тылзэ эртымэк ссылкэ гыч куржэш да Бакушко кайа. Тушто партийный пашам адакат вийан ышташ тӱҥалэш. Тидын дэч вара партий Сэргом Ираныш (Пэрсийыш) колта. Орджоникидзэ туштат рэвольуционный кучэдалмаштэ активнэ участвоватла.

Лэнин Орджоникидзэм Российыш колта

Григорий Константинович Пэрсий гыч Францийыш кайа. Фрацийыштэ тудо Лэнинын организатлымэ партийный школышто (тидэ школ Париж ола лишнэ, Лонжьумошто улмаш) тунэмэш. Но Владимир Ильич Лэнин Орджоникидзэм общэроссийский партийный конфэрэнцийым йамдылаш вашкэ гына Российыш колта. Орджоникидзэ конфэрэнцийым йамдыла. 1912 ийыштэ Прага олаш (кызыт Чэхословакийын столицыжэ) конфэрэнций погына. Конфэрэнций Сэргом Цэнтральный Комитэтын члэнжылан сайла. Российкӧргыштӧ партийный пашам вуйлаташлан ЦК бӱро ышталтэш, бӱрош Сталин, Орджоникидзэ, Спандарьан пурат.

Тудо ийыштак Сэрго

ОРДЖОНИКИДЗЭ йолташын кабинэтыса ӱстэлжэ.

йолташым Пэтэрбургэш арэстоватлат. Ссылкэ гыч куржмыжлан да рэвольуционный пашам ыштымыжлан Сэргом кум ийлан каторгыш колташ судитлат. Сэрго Орджоникидзэм кугыжан правитэльствэ кӱртньӧ шынчыр дэнэ шынчырла да Шлиссэльбургский крэпостьышто кум ийым орландарэн ашна. 1915 ийыштэ Орджоникидзэм шынчырлэнак Сибирыш колтат. Тушто Сэрго фэльдшэрлан пашам ышташ тӱҥалэш. 1917 ийыштэ шошым Иакутск лишнэ фэльдшэрлан ыштышэ Сэрго куандарышан увэрым—ужмо шудымо кугыжан правитэльствым сӱмырымӧ нэргэн увэрым—колэш. Вара Иакутск гыч Пэтроградыш кайа, уло вийжым пыштэн партийный пашам ышташ тӱҥалэш.

Сэрго рэвольуционный пашаштэ

Орджоникидзэ йолташ Октьабрьский социалистичэский пэрэворотышто активнэ участвоватла. 1918 ийын тӱҥалтыштыжэ Сэрго йолташым Украинын ик районышкыжэ чрэзвычайный комиссарлан шогалтат. Тудо украинский большэвик-шамыч дэнэ пырльа йошкарармэйэц-шамыч отрьадым организатла, мэмнан ӱмбак кэржалтшэ нэмыч-шамыч ваштарэш крэдалмашым организоватла.

1918 ийыштэ кьнэжым Лэнин дэн Сталин Сэргом Сэвэрный Кавказыш колтат. Тушто Сэрго 11-шэ Йошкар армийым организоватла. Армий нэлэ условийыштэ ош казачэствэ ваштарэш вийан кучэдалэш Но тушманын вийжэ кугу улмо дэнэ 11-шэ армийын частьшэ-шамыч Астрахань вэлышкэ чакнат, а Сэрго шкэ бойэцшэ-шамыч дэнэ Кавказ курыклаш шылын кодэш. 1919 ийыштэ лӱддымӧ Сэрго Кавказын лум курыклажым вонча да мэньшэвистский Грузий коч шылын Бакушко кайа. Тужэчын кол кучымо пушэш шинчын Астраханьыш вонча, а тиддэч вара Москош кайа.

Сэрго Орджоникидзэ западный фронтышко 16-шо Армийын Рэввойэнсовэт члэнлан шогалталтэш. Вара Сталин йолташын ойжо почэш Орджоникидзэ йужный фронтыш колталтэш. Тушто Сэрго сталинский планым илышыш пурташ вэрч кучэдалэш: Йошкар часть-шамычын ударный группыштым вуйлата, Москош наступатлышэ дэникинэц-шамычым шырпын шалата. Сэрго Донбассым ошо-шамыч дэч утарымашым, Харьковым налмашым, Украинын шола вэл ужашыж гыч ошо-шамычым кырэн лукмашым вуйлата. 1920 ийыштэ Орджоникидзэ Кавказский фронтышто Рэввойэнсовэтым вуйлата. Йошкар часть-шамычдэнэ пырльа Азэрбайджаныш, а 1921 ийыштэ Грузийыш Сэрго эн пэрвой пура да Азэрбайджан дэн Грузийым тушман-шамыч дэч утарымашым организоватла.

Сэрго Орджоникидзэ— партийын ик эн талэ руководитэльжэ

Закавказийыштэ Совэт властьым ыштымэк нойдымо Сэрго вич ий жап большэвик-шамычын Закавказский организацийжым вуйлата.

1926 ийын нойабрьыштэ ЦК дэн ЦКК-ын пырльа лийшэ Плэнумжо Орджоникидзэ йолташым Цэнтральный Контрольный Комиссийын прэдсэдатэльжылан сайла. Тиддэч вара СССР ЦИК прэзидиум Орджоникидзэ йолташым РКИ Наркомлан да СССР Совнарком прэдсэдатэльын олмэштышыжлан назначитла.

Мэмнан Сталин партийын вэрный эргыжэ, Орджоникидзэ тӱрлӧ тушман-шамыч ваштарэш—троцкист, бухаринэц, буржуазный контррэвольуционный националист-шамыч ваштарэш нойдэ крэдалын; тушман-шамычым тудо нигунарат чаманэн огыл.

Орджоникидзэ йолташ партий Цэнтральный Комитэтын члэнжэ, а 1930 ий гыч ВКП(б) ЦК Политбӱрон члэнжэ лийын.

1930 ий нойабрьыштэ Григорий Константинович Орджоникидзэм СССР ВСНХ (Высший Совет Народного Хозяйства) прэдсэдатэльлан, а вара Нэлэ Промышлэнность Наркомлан назначитлат. Нэлэ промышлэнность Нарком постышто Орджоникидзэ йолташ шкэ илышыжын пытартыш часыжэ мартэ ыштэн.

Орджоникидзэ йолташ Лэнин ордэн, Йошкар знамьа ордэн, Трудовой Йошкар знамьа ордэн дэнэ да Азэрбайджанын дэн Грузийын ордэнышт дэнэ наградитлалтын.

1937 ий 18 фэвральыштэ Орджоникидзэн шолшо вӱржӧ кырмым чарнэн, Сэрго укэ лийэ. Но тудын образшэ шэмэр калыкын шӱмыштыжӧ шӱдӧ ий дэнэ илаш тӱҥалэш.

Учэничэский организацийым сайлышна

Мэмнан школышто СССР Наркомпросын пунчалжэ почэш уэш учэничэский организацийым сайлымаш эртыш. Сайлымаш тӱҥалмэ дэч ончыч тошто классный староста-шамыч: ышкэныштын пашашт нэргэн ойлышт. Чынак тошто староста-шамыч: Бэлкова, Смирнова, Бастракова да Польакова пашаштым начар ыштэн шогэныт. Класслаштэ нимогай арулык, дисциплинэ лийын огыл.

У организацийыш шкэнан кокла гыч эн сай дисциплинан да отличник-шамычым: Рьабинина Анам, Этиганова Ольгам, Васильйэва Ульанам да Загайнов Миклайым сайлышна. Нуно школышто сознатэльнэ дисциплинэ вэрч кучэдалаш тӱҥалыт манын пэҥгыдын ӱшанэна.

Орэхов Й. дэн Дэмаков К.

Роҥго район, Руйа-сола пэлэ кыдалаш школ.

ВЦИК-ын IV-шэ Сэссийжэ пэтырныш

11 фэвральыштэ „РСФСР Вэрховный Совэтыш сайлымэ нэргэн Положэньэ" проэкт опубликоватлалтэ. Тидэ положэньым лончылэн пэҥгыдэмдаш 14 фэвральыштэ Всэроссийский Цэнтральный Исполнитэльный Комитэтын IV-шэ Сэссийжэ погыныш. Сэссийым Михаил Иванович **Калинин** йолташ почо. Тудо РСФСР Вэрховный Совэтыш сайлымэ Положэньэ проэкт нэргэн докладым ышташ РСФСР Совнарком прэдсэдатэль **Н. А. Булганин** йолташлан мутым пуыш.

Булганин йолташын докладшэ почэш прэньэ тӱҥальэ.

Тэҥгэчэ ВЦИК Сэссий пэтырныш. Тудо „РСФСР Вэрховный Совэтыш сайлымэ нэргэн Положэньым" пэҥгыдэмдыш.

Пионьэр организацийын пӱтынь школысо совэтшэ пытаралтэш

Шуко пионьэр отрӓдан школлаштэ пионьэр организацийын пӱтынь школысо совэтыштым ыштымэ ыльэ.

ВЛКСМ ЦК 1938 ий 31 йан варьысэ пунчалыштыжэ тидэ совэтым кӱлдымылан шотлэн. ВЛКСМ ЦК-н тидэ пунчалжэ школлаштэ пионьэр пашам лушкыдэмдаш огыл, а тудым чыла шотыштат пэҥгыдэмдаш, сайэмдаш полша.

Школлаштэ пионьэр организаций совэт лийдымэ дэнэ пионьэр пашаштэ ты мартэ улшо функциональность шагалэмэш. Тыгэ ыштымэ дэнэ отрӓд дэн звэналаштэ паша конкрэтный лийэш.

Тидын дэнэ пионьэр отрӓд совэтын праважэ, отвэтствэнностьшо кугэмэш, тудлан отрӓд да посна звэна-шамычым утларак вуйлатэн шогашыжэ логалэш.

Отрӓд совэтлан шкэ пашажым чот кумдандыман. Пионьэр пашан тӱҥжӧ—звэналаштэ. Звэна-шамыч посна пионьэр-шамычын активностьшым нӧлталаш, сборышто лушкыдо пашам вийандэн колтышашлан кӱлыт.

Отрӓд совэт кажнэ кэчын звэна-шамычлан сай тунэмшаш вэрч, пэҥгыдэ дисциплин вэрч кучэдалмаштэ, пионьэр-шамычын самодэйатэльностьыштым вийандымаштэ полшыман, звэна вожатый - шамычым вуйлатэн шогыман, нунылан паша ыштымаштэ полшыман. Тудлан звэна - шамыч коклаштэ спортивнэ да моло сорэвнованийым эртарыман; отрӓд дэнэ модмашым, выставкым, экскурсийым, прогулкым организоватлыман, угыч пионьэрыш пуртымаштэ вуйлатэн шогыман.

„Йамдэ лий" 2-шо стр.

Румынийыштэ у правительствэ

Тылзэ утла ончыч Румынийыштэ властьыш фашистский правительствэ шогальэ. Тидэ правительствым вуйлаташ Гитлэрын вэрный слугашт—румынский фашист-шамыч Гога дэн Куза шогалталтыныт ыльэ. Нуно Румынийыштэ пэш чот осалланаш тӱҥальыч: пашазэ-шамычын организацийыштым шалатыльыныт, тыгыдэ чаций-шамычым—йэврэйым, рушым, молдаваным — ындырэныт, эн тӱҥжӧ—Совэт Ушэм ваштарэш войнам йамдылаш тӱҥалыныт.

Нинэ фашист-шамычын Бэрлин дэн Варшавэ гыч толшо агэнтышт Совэт Ушэм нэргэн тӱрлӧ клэвэтам шаркалэныт. Румынский правительствын разрэшэньыжэ почэш бэлогвардэйэц—бандит Билый Румыний мучко кудалыштын, тудо Совэт Ушэм ваштарэш войнам тарваташ вишак ӱжын.

Тидат вэлэ огыл, фашистский бандит-шамыч моткоч кугу прэступлэным ыштэныт: нуно румынийсэ пашаштэ Совэтский повэрэнный улшо Бутэнко йолташым пуштыныт.

Тидэ прэступлэньылан пӱтынь Совэт калыкын шыдыжэ лэктын. Мэмнан правительствэ Бутэнко йолташым пуштмо причиным палэн налаш да пуштшо-шамычым кызытак судыш шыгарэн лэктын. Мэмнан правительствэ Бутэнко йолташым пуштмо причиным палэн налаш да пуштшошамычым кызытак судыш пыштэн, нунын наказатлаш трэбытлэн.

10 фэвральыштэ румынский правительствылан отставкыш лэкташ вэрэштын. Правительствын отставкыш лэкмаштыжэ тӱҥ причин—тидэ Бутэнко йолташым пуштмо нэргэн Совэт правительствын пэш строгий протэстшэ.

11 фэвральыштэ Румынийыштэ у правительствым ыштымэ. Тидэ правительствыш гитлэровский лакэйшамыч Гога дэн Куза пурталтын огытыл.

Йошкар Армийын чаплэ йубилэйжылан йамдылалтмаш кумдан шарлэн. Марпэдинститут физико-матэматичэский факультэтыштыжэ тунэмшэ-шамыч общэгородской стрэлковый сорэвнованьылан вийан йамдылалтыт, а эрла нуно сорэвноватлаш тӱҥалыт.

Сӱрэтыштэ: Институт студэнт-шамыч трэнировочный лӱймаш дэч вара очком шотлат.

Фото—Овачкинын.

„Юный ворошиловский стрелок“ значок нэргэн у положэний

Пионьэр дэн школьник-шамыч, мэмнан кугу Социалистичэский элым аралаш йамдылалтыт.

Шӱдӧ тӱжэм дэнэ йочашамыч „Юный ворошиловский стрелок“ значоклан нормым пуат. Кажныжат Ворошилов гайэ лӱйаш тунэмнэжэ.

Йошкар Армийын да Война-Тэҥыз Флотын 20 идалык тэммашэш Осоавиахимын Цэнтральный Совэтшэ „Юный ворошиловский стрелок“значок нэргэн у положэнийым пэҥгыдэмдэн.

Кызыт тидэ значок налшашлан тэвэ мо йодалтэш?

Эн ончычак лӱймӧ дэнэ кок нормым пуаш кӱлэш. Икымышэ нормо тыгайэ: возын лӱймаштэ вич патрон дэнэ 25 мэтр тора гыч 6-шо №-ан мишэньыш лӱйаш, 40 очком погаш. Лӱйашлан жап ограничэннэ огыл.

Кокымшо нормылан 5 минут пуалтэш. Тидэ жапыштэ 5 патрон дэнак 25 мэтр кокла гыч 9-шэ №-ан мишэньыш лӱйаш. (Кругышто 12 кана изэмдымэ). Тидэ мишэньысэ сӱрэтыш ныл кана логалташ.

Пэрвойланат, кокымшылан 8-шэ альэ 9-шэ ТОЗ изи калибран винтовко дэнэ лӱйаш.

Кок нормыжымат ик жапыштэ пуман огыл. Кокымшо нормым, икымшэ дэч тылзэ утла вараш коддэ пуман.

Кажнэ нормым кок кана гына пуаш лийэш. (Пэрвой годым пуэн от кэрт гын вэлэ кокымшо кана пуман).

Кажнэ стрэлок адак тидым шинчыман: изи калибран ТОЗ винтовко кузэ ышталтын да тудым кузэ кучылтман. Эшэ лӱймӧ тэорийын общий свэдэнийжым, примэрлан, винтовкын ствол мучко да йужышто пуль кузэ каймыжым шинчыман.

Значоклан нормым пушо кажнэ пионьэр дэн тунэмшэ-шамыч Оборон Нарком Совэт Ушэм маршал Климэнт Йэфрэмович Ворошиловын биографийжым шинчыман, тидэ почэтный значок кӧн лӱм дэнэ лӱмдалтмым палыман.

Хоровой кружокын пашажэ сайэмын

Хоровой кружокна пашажым кэчын вийаҥдэн толэш. Заньатьэ расписаньэ почэш эртаралтэш. Кружок члэн-шамыч заньатьыш аккуратнэ коштыт.

Кызыт Йошкар Армий дэн Войэннэ Тэҥыз Флотын 20 ийдалыкшылан вийан йамдылалтына. „Конармейская“, „Партизанская“, Наша родина“ да „Илаш сайэ, вэсэла“ муро-шамычым тунэмына

Кружокым Клавдийа Алэксандровна Молчанова сай вуйлата.

Арс. Фэодоров.

Пэктубай район, Чиркэ пэлэ кыдалаш школ.

Комсомолыш пурат

Кугу Парат пэлэ кыдалаш школ пэлэнсэ комсомол организаций кушкын, пэҥгыдэмын толэш. Комсомол комитэт сэкрэтарь Токэйэв йолташын тыршымыжэ дэнэ шукэртэ огыл 16 пионьэрым лэнин комсомол радамыш пуртымо. Молодьож коклаштэ комсомолын уставшэ дэн программэ лончылымашым сайын организоватлымэ. Тунэмшэ-шамыч тидэ заньатийыш куанэн коштыт.

Васильйэв В. В.

Сотнур район.

„На дальнем востоке“ кином ончышна

5 фэвральыштэ У Торйал пэдучилищыштэ тунэмшэшамыч „На дальнем востоке“ лӱман кино фильмым ончаш организованно миышт.

Фильмэ тунэмшэ-шамычлан пэш кэлшын.

Иванов Вэньа.

КАЛЫКЫН ЙӦРАТЫМЭ ЭРГЫЖЭ

(Алэксэй Стахановын возымыжо гыч)

1935 ийын 13 нойабрьыштэ моло йолташ-шамыч дэнэ пырльа мыйат Орджоникидзэ йолташ дэк мийышым. Мэ тудым совым кырэн, пэш шокшын вашлийна. Тудо мэмнам пэрвой ужын. Тугэ гынат, мэмнан ожнысо палымыжэ сэмын, кажнынан фамильым каласэн саламлыш. Тидлан мэ ӧрна.

Вара мутланаш тӱҥална. Сэрго йолташ шокшын, вэсэлан шыргыжэш. Тудо мланна шуко йодышым пуэдыш, кажнэ вашмутым сайын колышто. Тыгылай пашазэ-шамычын ойлымыштым тыгэ вниматэльнэ колыштмыжо дэнэ мэ шкэнан промышлэнность командарм вэрч, кугу Сталинын славный соратникшэ вэрч кугэшнэна.

Ик мыньар кэчэ гыч стахановэц-шамычын Пӱтынь Ушэмысэ пэрвой совэщаньыштэ калык вождь Сталин йолташын ойлымыжым колыштна. Тудын ойлымыжым мэ ӱмыр мучко шарнаш тӱҥалына. Тудо тыгэ ойла:

„Лэнин туныктэн: тугай руководитэль-шамыч вэлэ чын руководитэль-большэвик лийын кэртыт, кудо пашазэ дэн крэсаньык-шамычым туныктэн вэлэ огыл, нуно дэч тунэмынат моштат. Большэвик-шамыч кокла гыч йужыштлан Лэнинын нинэ шомакшэ-шамыч кэлшэн огыт ул. Но исторمی ончыкта: Лэнин тидэ кундэмыштат чумыр шӱдӧ процэнтлан чын лийын. Чынак, миллион дэнэ шэмэршамыч, пашазэ дэн крэсаньык-шамыч илат, кучэдалыт. Нинэ йэҥ-шамыч йаралан огыт илэ, нинэ йэҥ-шамыч илэн, кучэдалын кугу практичэский опытым чумырат, тидлан кӧ ӧрын кэртэш?“

Тыжэч мый Орджоникидзэ йолташын чумыр вийжым, кугытшым палэн нальым. Тудо, мэмнан партийын кугу дэйатэльжэ, социалистичэский промышлэнностьын руководитэльжэ, пашазэ дэн крэсаньык-шамычым туныктэн вэлэ огыл, шкэжат нуно дэч тунэм шогэн.

1936 ийын нэлэ промышлэнность наркомат пэлэнсэ Совэтын засэданьыштэ тыгай случай лийын. Тунам Горькийсэ автозаводын апшат кудыштыжо шуко простой улмаш. Ордэноносэц Бусыгин дэн моло стахановэц-шамычлан администрацией начар полшэн. Тидэ нэргэн чылажымат Бусыгин наркомлан ойлынэжэ ыльэ. Но засэданьэ дэч ончыч автозаводысо цэховый партийный комитэтын сэкрэтарьжэ „пӧрт гыч куштырам луктащ огыл“, заводысо ситыдымаш нэргэн ойлаш огыл манын Бусыгиным кӧндараш пижын. Сэрго йолташ тидым палэн налынат, ӧрын. Йӧратымэ наркомым ондалаш огыл манын, Бусыгин лӱддэ выступатлэн, заводысо чыла ситыдымашым каласэн. Тыгэ чэстнэ ойлымыжлан Сэрго Бусыгиным моктэн.

Адак тыгай случайым шарнэм. Ик кана мыйын выступатлымэкэм Сэрго йодо: мыланна мо ок ситэ? Воздушный проводлан лывыргэ рэзинэ шланг укэ дэнэ паша чараклалт шога, маньым мыйэ.

— 500 мэтр шлангым налза,—маньэ нарком.

А варажэ? Сэрго йолташ шланг нэргэн ыш мондо. Мэ тудым вашкэ нална. Тидын дэнэ адакат утларак умлышна: Орджоникидзэ йолташ шомак дэнэ гына ок ыштэ, кугу государствэнный пашам шуктэн шога гынат, шкэнжын сӧрымыжым нигунамат ок мондо. Тэвэ мэмнан, тыгылай пашазэ шамычын, йӱкнам кузэ тудо чутко колыштэш.

Тудо пашазын, мастэрын, инжэнэрын ончык каймыжым ужын куанэн. Озанлык пашайэҥ дэн спэциалист-шамыч коклаштэ улшо бӱрократ - шамычым пэш чот шылдалэн, пашазэ армий эрэ у да у талантым луктын шога, манын ончыктэн. „Тыштэ мэмнан пийал!„—манын Сэрго кугэшнэн ойлэн.

Лэнин-Сталин партийын вуйлатымыжэ почэш чудэсам ыштышэ пашазэ дэн крэсаньык-шамычын пэш кугу вийыштлан калыкын эргыжэ Сэрго ӱшанэн. Шарнэм, стахановэц-шамычын Пӱтынь Ушэмысэ совэщаньыштэ Сэрго йолташ мутым налмэ годым чумыр зал шогалын тудым шокшын саламлыш. Залыштэ шинчышэ-шамычым тыпландараш Сэрго тӱрлынат тыршыш.

Вара зал шыпланыш. Тунам Орджоникидзэ йолташ тыгай йылмэ дэнэ, раш ойлаш тӱҥальэ. Стахановский движэньын вийжэ кушто, мэмнан социалистичэский озанлыклан тудын значэньыжэ могайэ, Сэрго сайын умылтарыш.

— Тидым чыла тэ ыштэн улыда,—Сэрго зал могырыш кыдшым шуйэн ойла,—чыла тэ!

Мэмнан Орджоникидзэ йолташна калыкын пийалжылан илэн да кучэдалын. Мэ сталинский наркомнам нигунамат огына мондо.

ТЫНЫСЛЫКЫН ТАҤЖЭ-ШАМЫЧЫН СЭҤЫМАШЫШТ

Кугу курык мучашыштэ, сылнэ йэр сэрыштэ, Жэнэва лӱман тыматлэ швэйцарский ола кумдан шарлэн возын.

Идалык мучко жапынжапын Жэнэва ылыжэш. Урэм автомобиль - шамыч дэнэ тэмалтэш. Толшо-шамыч гостиницылаштэ номэршамычым налын пытарат. Тэлэграф окна ончылно да тэлэфон станцийлаштэ кужу чэрэт лийэш.

Тидэ Жэнэвыштэ Лига нацийын совэтшэ альэ ассамблэй (сэссий, общий погынымаш) чумыргымо годым лийэда.

2 фэвральыштэ совэтын шӱдымыш сэссийжэ эртаралтэ. Тидэ — йубилэйный цифр. Но совэт члэншамыч тидэ сэссийыш погынымышт годым торжэствэнный, йубилэйный шонымаш дэч пэш тораштэ лийыныт. Тыныслыкын тушманжэ-шамыч тидэ сэссийым Лига наций ӱмбак у нападэньылан кучылташ йамдылалтыныт.

Фашист эл-шамыч—Гэрманий, Италий да Иапоний—Лига наций гыч лэктыныт. Но Лигаштэ вунын мурыштым мурышо-шамыч кодыныт.

Лига нацийын уставыштыжэ улшо 16-шо статьйаштэ тыгэ ойлалтэш: Лиган ик члэнжэ ӱмбак иктаж эл кэрылтэш гын, тунам кэрылтшэ эл шотышто Лигалан мэрым ыштышыжэ кӱлэш. Мэржэ тыгай лийэш: тидэ государстывылан (сатум ужалаш огыл, тидэ государствылан продуктым, тулэч молымат шукэ суда-шамычлан шупшыктымашым чараш.Тыгай мэрым ыштымэ дэнэ сар ыштымаштэ чаракым ышташ, сарым йӧршын чараш лийэш.

Пэш раш, тидэ статьйа пэшак кӱлэшан. Лига наций гыч лэкшэ-шамыч Лига наций устав гыч тидэ статьйам луктыктынэшт ыльэ.

Тыныслыкын тушманжэшамычын атакыштым шалатымэ. Лига наций уставыштэ 16-шо пункт кодэш. Тыныслыкым аралышэ-шамычын захватчик - шамыч дэнэ кучэдалаштыш пэш кӱлэшан орудийышт уло. Тыныслыкым йӧратышэ элшамычын правитэльствышт шкэ калыкыштын вольаштым шукташ шонат гын, тидэ инструмэнтым ходыш колтат.

Китай калык ваштарэш Йапонийын саржэ нэргэн йодышат совэтыштэ ончалтын. Захватчик дэн нунын агэнтышт адакат сэҥалтыч. Йапонский захватчик-шамычым Совэт ик ой дэнэ шудальэ. Йапонийым аралаш тыршэн выступатлышэ Польто дэн Пэру дэлэгат-шамыч тӱрлын тӧчышт гынат, Дальный Востокышто тыныс илышлан пэлэдашыжэ полшаш совэт чыла государствэ - шамычлан мэрым кучылташ кӱштэн.

Озаҥ—Иошкар-Ола йоча сорэвнованьыштэ участвоватлышэ ӱдыр-шамыч: (шола гыч пурлашкэ): Йэршова Инна, Скворцова Анфиса (Иошкар-Ола), Горшунова да Бакнаш (Озаҥ ола).

МЭМНАН МУРЫНА

Улына мэ самырык,
Улына пийалан.
Тунэммаштэ, модмаштэ
Улына куанышан.

Улына мэ шукын-шукын,
Улына тӱшкан.
Улына чыла вэрла гыч
Ик ойан чылан.

Ик ой дэн ваш кэлшалын
Тунэмаш кайэна.
Олалаштэ, йаллаштэ
Йоҥга лӱмна.

Мурына пэш сылнэ,
Йӱкнат пэш сай.
Мэмнам, тыйэ колышт,
Мадрид, Китай!

Мурына шуэш Москош
Писын пэш.
Ок сэҥэ тудым йӱштӧ,
Поран, мардэж.

Йӧратымэ вождьылан—
Кугу Сталинлан,
Ласка илыш пумыжлан—
Пионьэр салам!

Мэмнан шочмо элжэ
Кумда да пойан.
Тушман тыш толэш гын,
Шалатэна чылан.

Улына мэ самырык,
Улына пийалан.
Тунэммаштэ, модмаштэ
Улына куанышан.

МАКС МАЙН.

ШКЭНАН РЭСПУБЛИКЫШТЭ

Комсомол организаций почылто

Шукэртэ огыл школэшна комсомол организаций почылто. Пионьэр кокла гыч Фэдотов Миклай, Широкин Миклай, Ислэнтьэва Гальа да Пэрминова Клавий лэнин комсомол радамыш эн пэрвойак пурыдт.

Кызыт комсомол комитэтым организоватлымэ. Тушто 15 йэҥ шога.

Фэдотов Миклай.
Косолоп район, Пильмарий пэлэ кыдалаш школ.

Нормым пуат

Марий Пӧлэр пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ-шамыч Арсланов М., Батыров М., Гайнуллин Т., Бахтийэв Б. да Мурзанайэв Г. „Йуный ворошиловский стрелок" дэн БГТО значок - шамычлан нормым пуэныт.

Кызыт ӱдыр - шамычат нормым пуаш йамдылалтыт.

Арсланов М.
ТАССР, Муслум район.

Колхозлан полшэна

Мэ, Руйа-сола пэлэ кыдалаш, колышто тунэмшэ-шамыч, шкэнан „5 летка в 4 года" колхозлан 10 цэнтнэр ломыжым погэн пуышна. Адак канышкэчэ годым колхозын имньэ-шамычшым шэраш, йытыра йаш полшэна.

Тидлан мэмнам колхозник-шамыч моктат.

Йогор Иыван.
Ронго район.

Турнирыштэ 26 йэҥ участвоватлэн

Шукэртэ огыл Пӧтйал пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ-шамычын шахматный турнирышт эртаралтэ. Турнирыштэ чылажэ 26 тунэмшэ участвоватлэн. Пэрвой вэрым Козырэв Йыван, Коротков Васлий, Корнилов Пэтр да Иванов Элэксэй налыныт.

Павлов Николай.
Сотнур район.

Озаҥ олан йоча командыжэ дэн Иошкар-Оласэ пионьэр пӧртын командыжэ „Мэдик" стадионышто хоккэй дэнэ модмышт.

ИОДСА—УМЫЛТАРЭНА

Мэмнан рэдакцийыш Морко район, Арын пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ пионьэр Кольцов кок йодышым колтэн. Йодыш-шамыч тыгай улыт:

1. Звэно вожатый-шамычын задачышт могай?

2. Пионьэр вожатыйым тунэмшэ кокла гыч ойраш лийэш мо?

Тыгай йодышлан вашмутым Кольцов вэлэ огыл, моло пионьэр-шамычат вучат. Сандэнэ мэ нинэ йодыш-шамычлан вашмутым газэт коч пуэна.

1. Звэно-шамычын задачышт тыгай: пионьэр-шамыч шкэнныштым пионьэр сэмын кучышт, сайын тунэмышт, мэнын тыршат;физкультурный дэн оборонный значоклан нормым сдатлаш йамдылат; газэт, журнал, книга лудмашым да лончылымашым, модмашым, прогулкым, экскурсийым, киношко да тэатрыш коштмашым у муро-шамычым тунэммашым, коллэкций погымашым, молымат организатлат. Тунэмшэ-шамычым пионьэрыш пурташ йамдылат, отрьадысэ пионьэр сборлан йамдылалтыт.

2. Пионьэр вожатыйлан старший класслаштэ тунэмшэ кокла гыч эн сай, эн активный комсомолэц-шамычым ойраш лийэш.

УРОК ДЭЧ ВАРА

ТУШТО-ШАМЫЧ

Шийым ӱдэм, шӧртньӧ пэлэдэш, муно лийэш. Мо тидэ, палыза!

(Тошто Торйал кыдалаш школышто тунэмшэ Патухов Ильан туштыжо).

Ик пашам сэкунд йэда ыштэт гынат, от ӧрканэ. Могай пашам?

(Кужэнэр район, Коҥганур пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ Тепоров Миклай колтэн).

Ик мэҥгэ вуйысо пӧртыштӧ шым шӱдӧ йэҥ. Тидыжэ адак мо тыгай?!

(Тидэ туштым Сотнур район, Кугу-Парат пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ Кукушкин Миша колтэн).

Могай кум руш писатэльшамычын кум произвэдэнийышт ик гай лӱман улыт?

(Пэктубай кыдалаш школышто тунэмшэ Смирнов Вӧдыр колтэн).

ПАЛЭНЫТ

6 фэвральыштэ лэкшэ 8-шэ номыран „Йамдэ лий" газэтэш пэчатлалтшэ Токмурзинын, Сандаков Ондрийын, Павлов Миклайын да Бакланов Йыванын туштышт дэн задачыштлан тӱрыс отвэтым тыгай учэникшамыч колтэныт: Тихонов Г., Константинов Павыл. Нуно коктынат Нурӱмбал пэлэ кыдалаш школышто (Морко район) тунэмыт.

Задачэ да туштo-шамычын отвэтышт: Павлов Миклайын пэрвой туштыжо—полтыш, коҥымшыжо—лум ӱмбалнэ улшо чинчэ-шамыч. Сандаков Ондрийын колтымо туштын отвэтшэ—поран.

Плотниковын задачыжлан пэш шуко йоча-шамыч вашмутым колтэныт. Нунын фамилийыштым ончыкташ гын, пэш шуко вэр кӱлэш. Сандэнэ огына ончыкто.

Рэдакций дэч: ончыкыжым рэдакций ик газэтэш пэчатлалтшэ чыла туштылан, шарадылан, задачылан отвэтым тӱрыс колтышо тунэмшэ-шамычын фамильыштым гына ончыкташ тӱҥалэш.

Карусэльыштына куанэн модына

Школ гыч толмэкэ йара жапым вэсэлан эртарашлан йал покшэлнэ карусэльым ыштышна. Карусэль пэш кэлшышэ лийын. Йоча-шамыч йара жапыштым йандар йужышто эртарашлан куанэн погынат.

Школ гыч толмэкэ каныш жапна карусэль модышэш эрта.

Чэрэмушкин Санью.
Оршанкэ район, Вэликополь пэлэ кыдалаш школ.

Гэвэ тидэ кроликым тэний августышто Москош, Пӱтынь Ушэмысэ йал озанлык выставкыш наҥгайат. Тудо 9 тылзаш вэлэ гынат, 4 килограмм нэлытан.

Тидэ кроликым Иошкар - Ола район, Руш-Кукмар йал совэт, „У пасу" колхозын кролик фэрмэ вуйлатышыжэ Марийа Охотникова воспитатла.

Фото—Вэткинын.

МЭМНАН АДРЭС: Иошкар-Ола, Марий АССР, Совэт пӧрт, 25-шэ №-ан пӧлэм, „Йамдэ лий" рэдакций.
Тэлэфон: Совэт пӧртын коммутаторжо, 82-шо №.

Ответственный редактор—К. А. ЛЭНСКИЙ

Упол. Марлита № А—115 Иошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типогр. ВЛКСМ Маробком орган. Савыктыш „М.К."